

Oponentní posudek
na disertační práci PhDr. Josefa Fořtla na téma:
„Víra na pozadí postmoderního diskurzu.
(Dialog s Bohem na pozadí postmoderního diskurzu)“

Disertační práce představuje netradičně pojatý kontext filozofické problematiky počátku, *arché*, aplikované na oblast náboženství a víry. Nastiňuje v podstatě základní otázku, zda existuje spojitost mezi tím, jak pojímá problematiku počátku jako prapříčiny bytí evropská filozofická tradice a jak je Bůh jako počátek a prapříčina bytí reflektován z pohledu křesťanského učení. Možnost existence určité provázanosti důvodu a smyslu filozofické reflexe s důvodem a smyslem náboženství se ukazuje autorovi zároveň i možností další existence víry jako potenciálu rozvoje citovosti a úcty k hodnotám. Autor se vědomě nesnaží nahlédnout problém z hlediska teologie, pojímá Boha, jak sám v úvodu uvádí, jako kulturně dějinný fenomén.

Východiskem pro zpracování textu jsou autorovi dějinně filozofické pohledy na hledání původu jako prapříčiny bytí a zároveň i jednotícího principu v antické, středověké i novověké filozofické tradici. Tyto dějinně filozoficky uchopené pohledy jsou rozšířeny o hledisko religionistické při bližším zkoumání náboženské problematiky a hledisko kulturně historické v případě snahy ukázat širší, kulturně historické souvislosti vysvětlovaného problému.

Obsah textu je v publikaci rozdělen do devíti hlavních oddílů – Gnozeologie a víra, Mýtické období, Filozofická alegorizace náboženského pojetí světa, Filozofie ve službách křesťanské teologie, Filozofická kritika předvědeckého myšlení, Lingvistická analýza náboženského jazyka, Vzájemný vztah filozofie a náboženství, Pramen vědění. Volba rozsahu probíraných témat a řazení kapitol na sebe systematicky navazuje, není proto dle mého názoru nutné celý text podrobně v písemném posudku charakterizovat. Filozofickou reflexi dřívějších i současných možností existence křesťanského principu božství v evropském duchovním

prostředí autor kombinuje s pohledem na problematiku z pozic dějin filosofie, religionistiky a kulturní historie, částečně i z pohledu lingvistiky.

Důležité je dle PhDr. Josefa Fořtla nahlížet téma možnosti existence víry v evropském duchovním prostředí z pohledu filosofie náboženství, která vychází z odlišných pozic než teologie. Jako společné téma filosofie a křesťanského náboženství vidí téma hledání počátku jako prapříčiny všeho. Autor ukazuje téma hledání počátku v antické, středověké a novověké filosofické tradici a jeho možnosti, či spíše nemožnosti, v postmoderní reflexi.

V dujinně filosofickém uchopení ukazuje provázanost vztahu náboženství a filosofie, jak význam filosofie narůstá se ztrátou posvátné úcty, která způsobuje nesamozřejmost náboženského postoje.

Zajímavá je lingvistická analýza náboženského jazyka podaná v sedmé kapitole disertační práce, která poukazuje na to, jak analýza řečových aktů náboženského jazyka koliduje s analýzou náboženských tvrzení.

Závěrem autor zvažuje možnosti víry jako formy transcendence za současného stavu reflexe. Autor se může k tomuto názoru vyjádřit podrobněji i v rámci diskuse.

Přínosem této práce je již to, že autor učinil předmětem filosofické reflexe téma, kolem kterého krouží nejrůznější uchopení náboženské problematiky v jejím kulturně sociálním kontextu již od 18. století, totiž téma místa víry ve vědomí, které metodicky usiluje o chápání světa z pozic racionality. Poněvadž jde o filosofickou reflexi, je zde samozřejmě mnoho dílčích témat jen načrtnuto, jejich zpracování, které by jistě překročilo intence dané disertační práce, lze jistě očekávat.

Za další přínos této práce považuji reflexi soudobého multikulturalismu. Multikulturní dialog iniciovaný ze strany Západu charakterizuje autor v předložené práci jako „posledního zoufalý krok západní civilizace o záchranu posledních zbytků vlastní identity“ (str. 118).

Závěr:

Disertační práce se snaží zachovat vědeckou serióznost, ale přitom je psána poměrně čtivě. Předložený text zodpovídá na hlavní položenou otázku, ukazuje metodickou neslučitelnost filosofické reflexe a náboženské víry, neslučitelnost, která je i vážným důvodem nemožnosti

společné koexistence. Autor využil pro svou disertační práci náležitě odbornou literaturu, jejíž seznam v závěru práce uvádí.

Autor by se mohl, kromě jiného, v rámci diskuse vyjádřit k otázce možnosti využití lingvistické analýzy řečových aktů náboženského jazyka pro analýzu smyslu náboženských tvrzení s přímým poukazem na smysl některých vybraných pojmů.

Předložená práce jako celek odpovídá požadavkům kladeným na disertační práce, a proto ji doporučuji k obhajobě.

V Liberci 4.2. 2009

PhDr. PhDr. Jana Šturzová, Ph.D.

Katedra filosofie FPHP
Technické univerzity v Liberci